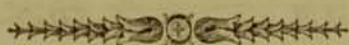

մեռնի եւ կենաց ջրոյն համար, թէ
խմողը չը պիտի այլ եւս ծարաւի և
այլն :

Ապա ուրեմն, ամեն քրիստոնեայ՝
թէ այր լինի թէ կին, թէ ծեր լինի՝
թէ աղայ, թէ հարուստ լինի թէ աղ-
քատ, թէ մեծատուն լինի և թէ ար-
նանի, եթէ կը սիրէ իւր կեանքը, եւ
թէ կը ծանաչէ իւր հոգւոյ արժէքը և
եթէ կը փափաքի ապրիլ յաւիտեան,
պէտք է Ս. Աւետարանը ուսանի իւր
մանկութենէն, որովհետեւ ՚ի մանկու-
թենէ Աւետարանի հոգւով կը թուած
երախայն՝ իւր խելահասութեան ժա-
մանակ լիովին կ'զգայ նորա քաղցրու-
թիւնը և իւր կենաց մէջ ցոյց կը տայ
նորա պառուղները :

Գ. Ս. Շահանթեան :

ԶԳՈՒՇԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Զգուշաւորութիւն, կամ զգուշ
ըլլալ կըսուի, երբ մեր կենակցութեան
մէջ առհասարակ ամեն մարդոյ հետ
մի և նոյն եղանակաւ չեմք վարուիլ,
երբ մեր ճշմարիտ բարեկամները՝ թըշ-
նամիներէն կը զանազանեմք և երբ ա-
մեն մեր դէմն ելողին մեր սիրտը չեմք
բանար և ինչ որ կայ այն տեղ թէ մեր
անձին նկատմամբ և թէ այլոց, չեմք
թափեր անոր առջեւ : Եթէ կենակ-
ցութեան մէջ այս եղանակ զգուշա-
ւորութեամբ վարուիմք, կ'ըլլամք Սի-
րաքայ իմաստունը, որոյ բերանը սըր-
տին մէջ է, իսկ ընդհակառակը եթէ
առհասարակ ամեն մարդկանց հետ

թէ առաքինի լինին, թէ մօլի, թէ
բարեկամ և թէ թշնամի, թէ հաւա-
տարիմ եւ թէ անհաւատարիմ, այս
ամեն կարգի մարդկանց հետ երբ նման
վարմունք կ'ունենամք, կ'ըլլամք այն
յիմարը, որոյ սիրտը բերնին մէջ է :

Իրաւ է, որ կան թիւր բարոյա-
խոսներ, որ ըստ իրենց մտքի սկզբանց
կ'աշխատին մարդկանց միջէն խտրու-
թիւնը վերցնել, կ'աշխատին, որ իմաս-
տունին ՚ի գործ դրած զգուշաւորու-
թիւններն ունայնացնեն եւ յիմարին
անզգուշ ու կոյր կեանքը ընդհանրա-
ցրեն : Բայց զ՛նր ջանք եւ ունայն
վաստակ է այդպիսեաց աշխատութիւ-
նը, բանի որ բնութեան և Աստուծոյ
օրինաց դէմ մոլորին պայքար մի է :
Անասունները, որ ընդհանրապէս բը-
նական օրինօք, և մասնաւորապէս բը-
նագդմամբ կը կառավարուին, չ'ունին
բնական լոյս եւ ոչ բանական հոգի,
այնու ամենայնիւ անոնց մէկ ցեղը՝ միւս
ցեղին հետ չէ կարող կենակցիլ, նոյն
իսկ մի և նոյն ցեղէն ըլլալով հանդերձ
եթէ տարբեր դաւառներու մէջ կը
բնակին, դարձեալ անխտրելի է, որ մի
մեանց հետ նման վարմունք ունենան
և մի և նոյն բնական համակրութիւնը :
Ասիկայ ամեն ոք գիտէ, վասն զի բն-
տանի կենդանեաց մէջ եւս կը տես-
նուի : Ուստի անկարելի է մարդոյն,
որ բնական օրէնքէն զատ ունի բնա-
կան լոյս, բանական հոգի և հոգեկան
ամեն կարողութիւն, կը ծանաչէ, կը
խորհի, կը դատէ և կը զգայ, մարդ-
կանց մէջ խտիր և զանազանութիւն
չը դնէ :

Երբ կը տեսնեմ, որ այս ինչ մար-
դը զիս կը սիրէ իբրեւ իրեն անձը, իմ
օգուտը կը խորհի իբրեւ իրեն անձնա-
կան օգուտը, ինձ հետ կը վշտակցի,
երբ կը զգայ, որ վշտացած է սիրտս
և հոգիս, ինձ հետ կուրախանայ, երբ

կը տեսնէ, որ հոգիս կը զմայլի եւ կը բերկրի. կը յուսադրէ եւ կը քաջութիւն երբ լքեալ եւ յուսահատ եմ. ինչպէս կարելի է, որ ես եւս փոխադարձաբար չը սիրեմ զինքը. իւր օգտին եւ բարւոյն համար քանադիր չը լինիմ, չը վշտանամ, երբ վշտացած է. չ'ուրախակցիմ, երբ ուրախ կը տեսնեմ, չը յուսադրեմ, երբ լքեալ եւ յուսահատ է: Ընդհակառակն մի եւ նոյն ժամանակ երբ կը տեսնեմ ուրիշ մէկը, որ թէ եւ իրեն չարիք մի ըրած չեմ եւ ոչ վնաս մի տուած եմ, այնու ամէնայնիւ կ'ատէ զիս օգուով չափ, գիշեր եւ ցերեկ իմ կորուստս կը նիւթէ, իւր օգուտը եւ շահը իմ կորստեան եւ անկման մէջ կը փնտռէ, իւր պատիւը իմ անպատուութեան մէջ եւ երջանկութիւնը, եթէ կարելի է երջանկութիւն համարել, իմ ապարադդութեան մէջ: Ինչպէս կարելի է որ այսպիսի մէկուն վերայ ջերմ սիրտ ունենամ, համակրութիւն եւ սէր ունենամ ինչպէս առաջին մարդուն վերայ, անձրս հաւատամ անոր, որ արդէն կորստեանս համար դուրս կը փորէ եւ կը պեղէ, կենացս դաւաճանն ու դահիճն է. անարատ պատիւս անոր ձեռքը յանձնեմ, որ մրտաւել ու պղծել զիս է: Անկարելի եղած է այս ի սկզբանէ աչխարհիս եւ պիտի ըլլայ մինչ ի վախճան. քանի որ մարդը մարդոյն չը նշմանիր վարքով, բարքով, կեանքով ու կիրքով, անկարելի է միօրինակ կենակցութիւն հաստատել աչխարհի մէջ:

Աչխարհի մէջ միօրինակ կենակցութիւնը անկարելի համարելով՝ նրպատակնիս մարդկանց մէջ առելու, թեան կիրքը բորբոքել եւ զօրացնել չէ եւ ոչ արդարացնել, այլ միմիայն զգուշաւոր կենաց յորդորել, ատելը միշտ վայրենութիւն է. իսկ զգուշութիւնը խմաստութիւն: Ո՛չ մի կրօն քրիստոնէ.

սկան կրօնին չափ մարդասիրութիւն եւ եղբայրսիրութիւն ուսուցած է, նորա երկնային հեղինակը եղբայրսիրութիւնը՝ Աստուածսիրութեան հաւասար բարոյեց, այնու ամենայնիւ Նա պատուիրեց զգուշ լինիլ Փարիսեցւոց խմութեն, այսինքն չար ու նենգաւոր մարդկանց չարութենէն եւ նենգութիւններէն, զգուշ լինիլ անոնցմէ, որ կը գայթակղեցնեն իրենց չար գործերով եւ վատ օրինակներով, զգուշ լինիլ եւ վախճալ անոնցմէ, որ իրենց զեղծ բարոյակաՆով կ'ապականեն ընկերութեան բարքը, անմեղութիւնը կը սորանեն եւ տառքինութիւնը կը հալածեն, միամիտ լինիլ աղաւնիի պէս, բաց նա եւ խորամանկ օձի չափ, որպէս զի ճանաչեն ամեն ծառ իւր սրտուղէն, չը խաբուին գառնաղգեստ գայլերէն, յանձնատուր չը լինին խորամանկ աղու սնեբուն:

Ուրեմն զգուշաւորութիւնը Աւետարանի ուսուցած մէկ պարտաւորութիւնն է. ինչ որ Աւետարանը կ'ուսուցանէ կենսունակ եւ փրկարար է, կենաց աղբիւրը Աւետարանն է. հետեւաբար սվ որ կուղէ անգործը եւ խաղաղ կեանք ունենալ, անգործը եւ խաղաղ սիրտ ու խիղճ ունենալ, պէտք է զգուշ լինի իւր կենաց ամեն վայրկեաններուն, զգուշ լինի կենաց ամեն գէղբերուն մէջ, չգուշ խօսելու տանն, զգուշ բարեկամ կամ սրտակից ընտրելու ժամանակ, զգուշ բարերարելու վայրկեանին, որովհետեւ աչխարհ կեղծեաց եւ պատրանաց դաշտ մի է, ցորեն կը ցանես, որով կը քաղես, բարիք կը սփռես, չարիք կը դանես, անկեղծութիւն եւ բարեկամութիւն կը ներշնչես, թշնամութիւն եւ նենգութիւն կ'ընդունիս: Երբեք զգուշաւոր խմաստունը իւր լաւ ունակութեան երեսէն վնաս մի տեսած չէ. երբեք լսուած չէ, որ այս ինչ որ իւր

չափազանց զգուշաւոր կեանքին հա-
մար նախատուած և անպատիւ եղած
է, որ համարուած է ընկերականու-
թենէն, արտաքսուած է միաբանական
կեանքէ, բայց ընդհակառակն ամեն
օր, ամեն վայրկեան կը տեսնեմք յի-
մար անդգուշին կրած աղէտները, ա-
մեն ժամանակ կը տեսնեմք, որ ան-
զգուշը միասակար եղած է թէ իր
անձին և թէ այլոց, վերջապէս կեանքի
ամեն քայլափոխին կը պատահիմք թըշ-
ուառ անդգուշին, որ կամ 'ի դատա-
րան և կամ 'ի բանտ կը տանին:

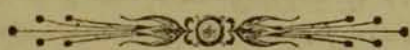
Բ.

Ամեն տեսակ զգուշաւորութենէն
կարեւորագոյնն է լեզուի, կամ խօսե-
լու զգուշաւորութիւնը. որովհետեւ
աշխարհի մէջ չը կայ աղէտ մի, չը կայ
թշուառութի մի, որ լեզուի անզգուշու-
թենէն յառաջ եկած չը լինի. ամեն
մեղք ամեն չարիք ծնունդ են անասնձ
լեզուի և անգուռն բերնի: Առջեւ
կեանքդ քաղցրայնել, պատիւ և ար-
ժանիք ունենալ ընկերութեան մէջ,
լեզուդ սանձելու իմաստութիւնը ու-
նեցիր, դարձեալ կուղեմ ապերջանիկ
կեանք ունենալ և անպատուութեան
տղմին մէջ թաւալել. լեզուիդ սանձը
խղէ և բերնիդ փականքը խորտակէ.
կարող ես այնուհետեւ ամեն չարիք
գիրութեամբ գործել, անհատներ և
ընտանիքներ բարոյապէս սպաննել,
քաղաքներ և ազգեր յուղել և երկ-
պառակել, եղբայր՝ եղբօր դէմ զն-
նել, հայրը՝ որդւոյն, որդին՝ հօրը հետ
թշնամոյցնել, անկեղծ բարեկամներ
միմեանց դէմ կասկածներով ընուլ:
Վերջապէս լեզուն է, որ աշխարհի խա-
ղաղութիւն կը տայ եւ լեզուն է, որ
մէկ խօսքով, մէկ բառով աշխարհի
խաղաղութիւնը կը բառնայ և պատե-

րաղմի հորը կը բորբոքէ. լեզուն է,
որ շատ անգամ աշխարհուէր զենքե-
րը՝ աշխարհաշէն գործիներու կը փո-
խէ, մարդասպան սուրերն՝ խափ ու
մանգաղ կը ձուլէ և դարձեալ լեզուն
է, որ ընդհակառակն շատ անգամ
խափն ու մանգաղը դաշայն կ'ընէ եւ
գրիչն իսկ՝ եղբայրասպան նեւա: Ահա
լեզուն, որ զգուշաւորութեամբ աշ-
խարհ կը շինէ, իսկ անզգուշութեամբ
ղաշխարհ յաւեր և յապականութիւն
կը դարձուցանէ:

Աւերմն զգուշաւոր լեզուն աւելի
օգտակար բան մի չը կայ, և ոչ վտան-
գաւոր՝ անզգուշ լեզուն: Ասն մար-
դիկ, որք բոլորովին տգէտ՝ անկարող
են պէտք եղած զգուշութիւններն ը-
նել, անկարող են սանձել իրենց լեզուն,
կ'աւերեն առանց զգալու, կը շինեն
առանց գիտակցութեան, կը վիրաւո-
րեն առանց նպատակի, կը բռնեն
յանգէտս, այսպիսի կեանքը չը դանա-
ղանիր անասնական կեանքէն, որ բեր-
ման և դիպաց հոսանաց տղջեւ խա-
ղաղիք մի է: Բայց կան ալ մարդիկ, որ
տգէտ չեն, անպատուութիւն կը հա-
մարեն իրենց անձին տգիտութիւնը և
տգէտին հետ կենակցելը. Սոցոմնի
իմաստութենէն աւելի իմաստութիւն
ունենալ կը կարծեն. գիտեն կենաց
ինչ ըլլալ, գիտեն մարդկային ընկե-
րականութեան պէտքերը, անոնց տղ-
բիւրները, ինչ միջոցներով ձեռք բեր-
ուիլը, այլ սակայն աւելի այդպիսինե-
րն, որ իրենք զիրենք ընկերակաճու-
թեան մեծ բարեբարներն կը համարին,
իրենց անասնձ լեզուաւ ընկերականու-
թեան անգորրութիւնը կը աւաղնա-
պեն, ընտանեկան խաղաղ յարկեր խը-
ռովութեանց և յուղմանց սլեւոյ կը
մատնեն. ժողովրդոց դարաւոր ծա-
ռայութիւնը և հաւատարմութիւնը
կտակաճանաց կենթարկին յաջ տի-

բարուց տպականութեան . պատճառ
կը լինին ժողովրդեան ազգայնացի և թրջ
ուսումնական . կ'ոտնահարեն նորա
յառաջադիմութիւնը . մանաւանդ՝
վերջի ատեններս , այս փափուկ մա-
մանակիս մէջ , մի քանի խմբազիրներ ,
իրենց ապիրատութեան ծարաքոյն
փորձը տուին , իրենց անդգուշ լեզու
գրեթէ մինչև ազգամատնութեան դը-
մախային դերեր կը խաղայ
Լաւմբ և մեք , որպէս զի մի գուցէ
մեր սրտի կրակիմէն մեղանչեմք լեզուի
նուիրական օրինաց գէմ :

ՄԱՐԴԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

(Շարունակութիւն , տես թիւ 7.)

Դ . ԾԵՐՈՒԼԻՆ :

Ամենայն ինչ կը փոփոխի բնու-
թեան մէջ , ամենայն ինչ դէպ յապա-
կանութիւն կը դիմէ : Մարդկային մար-
մինն եւս հազիւ հասած կը լինի կա-
տարելութեան կէտին և անագան կը
սխալ զորութեան , հաստատութեան
եւ կարողութեանց սոյն բարձրագոյն
կատարէն աստիճանաբար դէպ 'ի վար
խոնարհիլ . օր ըստ օրէ ամենայն ինչ
կըսպառի , կ'ապականի և կ'ոչնչանայ
վերջապէս : Փոխախութիւններն ու կո-
րուստոր բաղմամբիւ տարիներ անդգա-
լի կը մնան , մինչեւ որ արտաքին նը-
կարադիրներ ու նշաններ ապացուցա-
նեն զանոնք . սակայն եթէ մեք մոռ-
դիր զնեմք մեր ներքին կարողու-
թեանց միջոցաւ մեր կենաց վիճակը ,
եթէ չպատրեմք մեք զմիշտ յուսով և

անձնասիրութեան տենչանք . վաղ
կարեմք զգալ մեր տարիներու ծան-
րութիւնն , խմանալ մեր ներքին և ար-
տաքին կարողութեանց նուազումը և
ճանաչել մեր կենաց յաջորդական ըս-
պառումը :

Երբ մարմինը ընդունած կ'ըլլայ
աճման կատարելութիւնը թէ երկայ-
նութեամբ և թէ լայնութեամբ , կը
սխալ այնուհետեւ առաւելելը հաս-
տութեամբ . այս սկզբնաւորութիւնը
սպառման առաջին ձեռնարկն է . ու
րովհետեւ այս առաւելութիւնը ներ-
քին աճման կամ տարածութեան չա-
րունակութիւնն չըլլալով , չեն կրնար
մասնակցիլ այսմ մարմնոյն ամեն մա-
սունքները և ստանալ յոյժ եւ զորու-
թիւն . այլ յաւելեալ հիւթերէ յա-
ռաջ եկած ըլլալով՝ կը բեռնաւորէ
մարմինը անօգուտ ծանրութեամբ մը :
Այս հիւթը ճարպն է , որ կը սխալ դո-
յանալ սովորաբար 35 կամ 40 ք տար-
ւոյն մէջ , և որչափ սա աւելնայ , մար-
մինը կը տկարանայ , կը կորուսանէ իւր
թեթեւութիւնն ու արագաշարժու-
թիւնը , տեսակի յաջորդութեան զօ-
բութիւնը կը նուաղի , անդամները կը
դանդաղին և քանի որ տարածութիւ-
նըն աճի , կարողութիւնը կը պակսին :

Բաց յայտմանէ , սակորներն և մար-
մնոյն այլ կարծր մասերն եւս ընդու-
նած ըլլալով իրենց կատարեալ տա-
րածութիւնը թէ երկայնութեամբ և
թէ լայնութեամբ , կը սխալն այնուհե-
տեւ աւելի ևս կարծրանալ . սնուցիչ
չորթորանիւթք , որք առաջ ծառայի
աճման կը ծառայէին , կը սխալն միմիայն
զանգուածն յաւելուլ ներմուծուելով
այս մասանց մէջ , որով հետզհետէ
կարծրանալով , թաղանգները՝ կոճկա-
ւոր , կոճիկներն՝ սակրաւոր և սակերք
աւելի կարծր մարմններ կ'ըլլան . բո-
լոր նուրբ և մանր թելերն կը պնդա-